

TULELIK

MCM- JUUNIKUU -XXXII

Fr. K. ...
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

SP, 5959

No
RIIGIKIRJANDUS

7

H. PIKKUR.

Läänemaa Õpetajateseminari hümn.

Vaim kõrgeima häduse valva sa
Me kõikide kodu,
Ja valgusetemplit Läänemaa
Sa päikse poole juhi!
Tööd armsaks siin pidama õpeta
Ka väljas rahvast sünnimaa!

Vaim rahu nooruse teotseb siin,
Loob, edasi püüab,
Ta kanda on parem tulevik
Uus, Eesti rahva lootus.
Usk, armastus, üksmeel ja usaldus
Meid töödes saatku alati!

Saateks.

Kolmteist! —

On nagu saatuse pilge, viril hirvitus, et meie lemmik — «Tulilind» — teeb kolmeteistkümnenda lennu, mis jääb tema viimseks Läänemere tuulesttalatud kaldal. Ent ta ei taha uskuda, et see on tema elu viimne tiibadesirutus. Ei! Niikaua kui veel elab Läänemaa Seminari vaim, kuni noored veel armastavad ja toidavad oma lemmikut, elab ja ilutseb «Tulilind» ka võõrsil — Põhjalahe tormiseil kaldail. Vaim nooruse rahutu teotseb ka sää!, loob, edasi püüab. Ka sää! laulab endine läänlane oma võimsat ja püha, suurt ülemlaulu eneselle, oma endiselle valgelle kodulle — «Vaim kõrgeima häduse valva sa, me kõikide kodu!... Vaim rahutu nooruse teotseb siin, loob, edasi püüab, ta kanda on parem tulevik uus, Eesti rahva lootus!» — laulab oodi nooruselle, kodumaale!

Täis uhkust ja optimismi, täis julgust ja kirge, täis teotahet ja tööhimu, täis kõiki seda, mis eeldab usku ja optimismi, hüüab ta, too — kel päevi palju, ees tunde tuhandeid tulevikus, väljavaated seetõttu avarad, koguni rannatud: tulevik on meie! Meie jaoks on tänapäev, meie kujundame ajajärgu sisu, anname sellele väärtuse ja suuna, sellepärast peame olema ajaketi karastatud lüli, — mis ei katke. Liiati veel sellepärast, et astume alla rahva sekka, tungal pihus, valgustama vaimupimedaid, kosutama hingi, et peame kujundama uue sugupõlve neist aastasadu allasurutuist ja pekstuist, looma rahva täis aateid ja ideid, rahva kulturse. Peame sammuma rahva esiridus, juhtides ja võideldes. Kõrval meil pahemal ja paremal käsilased: Napoleon'id, Goethe'd, Cicero'd, Pestalozzi'd, Newton'id.

Seks peame olema ise täiuslikud, aatelevitajaina peame olema ka ühtlasi aate kandjad, selle kehastajad. Meie mõte peab saama esijoones meis endis lihaks ja vereks, meie endi isik peab olema mõte, aate elav eeskuju. Tahame jutustada teistele aususest ja hädusest, peame enne seda ise olema, tahame õpetada ja juhtida teisi, peame ise küllaldaselt omama teadmisi ja kogemusi ning ennast juhtida oskama. Siis alles mõte edasiantuna leiab vastukõla, tänuliku pinna idanemiseks...

Armastage oma lemmikut, kosutage teda rikkalikult, pildudes talle oma vaimusalvest mõttekilde toiduks, sellega olete astunud sammu ligemalle enda täiuslikkusele.

Ses mõttes teeb «Tulilind» XIII oma optimistliku lennu meie kõikidele armsa kodu, Läänemaa Seminari, mälestuse jäädvustamiseks ja meie — õpilaskonna — töö austuseks.

Siinkohal kasutame juhust ja avaldame parimaid tänusid kõigile neile, kelle lahke kaasabil nende väärtusliku kaastöö näol meil võimalduski käesoleva mälestisnumbri korraldamine. Eriliselt tahame tänada hra direktor Karelli, hra Rajamaad ja abiturient T. Vaas'i, kes oma lahke nõu ja jõuga meid avistasid.

Toimetus.

VALO.

Kraavitaja.

Tuul hulub üle kurva lagendiku. Pilved kihutavad. Pisardub harva vihma. Röske, jahe, tume.

Vana luitund kulu sahiseb tuulehoogudes. Mullused pundunud jõhvikad veerevad märga samblasse.

Soolaugastel lööb virvendama vesi ning tõusevad mullid.

Kidurad käabusmännid, mille kehvad teravad okkad kui harjaspuhmad taeva poole püsti, õõtsuvad tuuleiilides ning paenduvad maani. Ja taamal kuuldu vesilindude üksildast kurba häälitsemist.

Soo äärel seisab inimene. Seljas jäme särk, hall nagu äripäev, vimmas kui oleks turjal aastasadade mure, kuid tugevalihaseline ja jõuline nagu tuleviku lootus.

Seisab. Toetudes läikivale vahedalle labidalle, millele külge jäänd musta mulda.

Ees — alustet kraav, mis mustana joonena lõikab soo ühetoonist pinda.

Seisab. Silmad sinised sihit lõputu soo teise äärde, kuhu kraav peab jõudma.

Kujutab ette teisigi kraave. Juba kavatsetuid, veel kaevamatuid.

— Soo, mis kasulik olnud vaid konnadelle ja kurgedelle, kus end kodus tunnud vaid musttuhat sääski, peab saama viljakandvaks põlluks.

Selleks — lõigata veel palju, palju musti haavu soo ihhu. Lasta ära umbne vesi, siia kõrgemalt kingelt valgund roostetama ja haisema; teha viljakandaihkav rammus soopind sigitavaks põlluks.

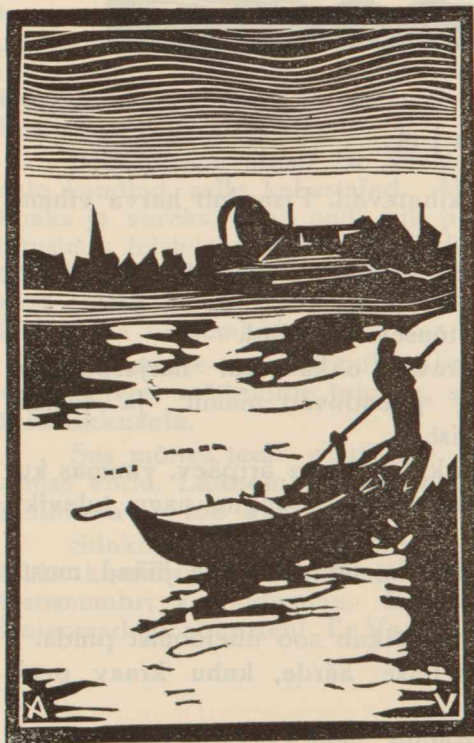
Töö see — palju nõuab vaeva, palju nõuab aega. Siis aga kaoks igav kulu ja sääskede suru, konnade krooks ja kurgede pladin. Siis hakkaks maa kandma kuldseid viljapäid. Ja kui siis õõtsuks tuul, hõljuksid temaga taktis tuumakad viljapääd.

Siis . . .

Kui palju sood on veel kuivatada! . . .

Seisab inimene, labidalle toetunud.

Päikese kiir, pääsnud pilveprao vahelt valla, ulatab sohugi. Ja hetkeks näib vana kulugi kuldsena.

R. RUUS.

Ei kohku.

On ajamärgid nii imelised,
me ümber elu kui heie,
ja inimmeeled on murelised—
Kas kokkume seepärast meie?

Et takistuste-tihnik nii pikka
[langeb —
jääb tegudeks ruumi siin vähe.

Mättal vesisel kärvab kõik, kõngeb,
tusk asub hinge, tusk pähe.

Elu keerdkäigen me, hingen argus,
tammume, suured meil sõnad huultel.
Tormame, otsime, tasa-targu
tuleviku muutlikel tuultel.

Ent siiski, oo, uljad sõbrad, veljed,
pää püsti! Meelt meie ei heida.
On antud meilegi eluteljed
hoida, ennest endan kord leida.

Küllap jõuame välja rabast, soost
kõitma tuleviku elulõime:
siis kadugu eemale kõnts ja saast,
sest tegudeks saand kord me võimed!

L.Õ.S. õpilasingide tegevusest 1931|32 õppeaasta jooksul.

JOH. KARELL.

Jälgides ringide tegevust ainult enam vähem juhusliku pealtkuulajana nende üldkoosolekutel, ei saa ega taha ette tooma hakata statistilisi ega muid täpsemaid andmeid ringide korraldamisest ja töö tagajärgedest, jne., vaid avaldaksin ainult omi üldmujeid ja arvamist nähtu-kuuldu üle ringide koosolekuil.

Kui ma ise õppisin sarnases õppeasutises (õpetajate instituudis Peterburis) veidi üle 30. aasta tagasi, siis puudusid seal õpilasingid täielikult (kas olid nad keelatud, või polnud selleks lihtsalt aega, ei mäleta enam; tõenäolikum on viimane, sest suurem osa õpilasi olid sel ajal väga huvitatud ja vabalajal kaasa tõmmatud põrandaalusest poliitilisest tegevusest või sellele kaasa elamisest); ja kuna mul ka hiljemalt pole juhust ega võimalust olnud õpilasingidega lähemalt kokku puutuda (mahaarvatud lootusringid algkoolides), siis ajas mind algul ringi koosolekuile lihtsalt uudishimu, et näha, mis seal õige tehakse; kas ainult nalja või ka midagi tõsisemat, ja milles see ringide tegevus üldse väljendub ja ilmneb.

Esimest korda sattusin vist, kui ma ei eksi, kirjandusringi koosolekule, kus IV kl. õpilane Alv. Oja refereeris «Tõe ja õiguse» III raamatut. Olin otse üllatatud nähes ja kuuldes, kui tõsiselt oli referent oma asja võtnud ja millise huviga teised ringlased sellesse suhtusid, mitte ainult kuulates, vaid ka läbirääkimistest osa võttes. Mulle sai korraga selgeks, kui suur tähtsus on kirjandusringi tegevusel emakeele tundide kõrval, eriti neile õpilastest (ja ka õpetajaist), kellel muu tegevuse tõttu ei ole aega end ilukirjanduse lugemisele kuigi suurel määral pühendada² nagu minulgi. Igatahes olin sellest päevast peale üks hoolsamaist selle ringi kaasakuulajaist ja kahetsesin alati, et kaugelt mitte kõik seminari pere ei mõistnud kirjandusest lähemalt lugu pidada. Või peabki see kurbloolus või needus alati ja igalpool aset leidma, et puuduvad kõige enam just need, kes nimelt ei peaks puuduma, nagu karskusekoosolekutel harilikult ikka puuduvad joodikud!

Veel suurema huvi ja uudishimuga läksin hiljem retoorikaringi koosolekule, kui mustalt tahvliit koridoris olin lugenud, et arutusele tuleb moe ja moraaliga vahekord. Selle algataja ja sissejuhatav refereerija õpil. H. Pulk tegi omalt poolt küll kõik mis võis, et ringile kõneainet pakkuda võimalikult mitmeks töökoosolekuks, kuid kahjuks ei äratanud see tema erilist huvi ega sõnavõtmist, kuigi esimesel koosolekul kuulajatest just puudust ei olnud; teine koosolek aga tuli sõnasoovijate puudusel lõpetada enneaegu.

Hoopis suuremat hoogu sai mainitud ringide tegevus õppeaasta teisel poolel, peale jõuluid. Tõuget sellele hoole andis nähtavasti asjaolu, et mõlemi ringi esimeheks oli valitud üks ja sama isik, abiturient Th. Vaas, kelle arvataval algatusel hakati pidama ka koosolekuid mõlema ringi poolt ühiselt. Kõnekoosolekuteseeria üldteemaks oli valitud küsimus «Milline peab olema ideaalne õpetaja?», kusjuures arutamine edenes nii õelda kahes suunas, kirjanduslikus ja retoorilises. Esimese suuna koosolekuil refereeriti uuemast kirjandusest palu, kus jutupeakangelastena tegelevad õpetajad («Talvised rändlinnud», «Noore

naisõpetaja abiventiil» ja «Keha ja vaim»), kuna puhtretoorika koosolekuil (õpetaja ideaali üle) vaielusi sissejuhatama (õigem n. õ. väljaprovotseerima) olid palutud ka mõned seminari õpetajad: J. Karell («Kas naisõpetaja vastab küllaldaselt määralt õpetaja ideaalile»), H. Rajamaa («Õpetaja kui seltskonna tegelane») ja M. Arike («Õpetaja kui eetilise isik»). Eelpoolnimetatud kirjanuduslikud teosed olid oma vahel referaatidena ärajaganud abiturientid A. Baummeister, H. Oidram, ja Th. Vaas. Osavõtt kõigist siin mainitud koosolekuist oli väga huvirohke ja elav, eriti sõnavõtmiste poolest, kuigi pealtkuulajaid oleks võinud veelgi enam olla. Neile aga, kes asjale nii ehk teisiti kaasa tegid, kas või ainult passiivsete kuulajatena, jäävad need armsad ja huvitavad õhtutunnid elavalt meelde kauaks ajaks, rikastades n. õ. tundeelu ja tundelikke teadmisi, rääkimata mõistlikust ajaviitest ja meelelahutusest.

Muudest L. Õ. S. õpilasingidest elavamat tegevust õppeaasta jooksul avaldasid veel spordiring (mis väljendus peale iganädaliste harjutustundide ka ettevalmistustes kevadistele spordivõistlustele, milliste lõpptulemused olid küllalt rahuldavad), teaterring (mille suuremate saavutustena oleksid mainida lavastused: R. Tagore «Ohver», L. Koidula «Säärane mulk», Lehär'i operett «Mustlase armastus», Nestroy' «Õnneloos nr. 572» ja Jevreinov'i «Lõbus surm») ja fotoring (rohkearvuliste ülesvõtetega seminarist, ümbrusest ja ekskursioonidest).

R. RUUS.

Õhtu.

Taamal tukub linn, kui loom ta tõmbund kerra,
poolavat silmist heidab pilke uniseid.

Kontuure ehitiste ähmaseid

veel vaevalt tajun. Läind päike neeme pärra.

Tukub. Huikab õhtu kaugele üle vee,

tõmbab lahesopin keegi kontrabassi.

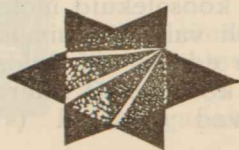
Hüüp-ü-ü-üüp! Nokk mudas, sabasuled sassi . . .

Tule, oodatu, sulle rohtu aseme teen!

Ma üks. Kaugeist metsist tõuseb õhkuv kirm —
laotuden üle veriruske palu.

Seisan metsakivil jäisel paljajalu

ma üks. Hingen vastse päeva vastne hirm.

Annab parajasti kunstilist nõu «Tulilinnule»,
kuidas oma «13» kaanele paigutada. Eraelus
Viluman ja ladna poiss.

K. REBANE.

Mu muinasmaa.

Mets, su salajases rüpes
Minu muinasjutu maa!
Laulsid mul laule, ju lapsena
Suigutid unele magama!

Sinu kaunid kasekõned
Hingesse jäänd elama!
Helinal hüüab mind praegugi
Ööbiku kurbline suveöö lein!

Mets, sa igatsust tõid mulle,
Viisid veeretid mu hinge!
Mets! Sa mu kodu! Mu muinasmaa
On sinu mühavais kaebeis ka.

Läänemaa seminaristid katsetajatena kirjanduse alal.

H. RAJAMAA.

eminaristid nii oma õpinguis kui ka pärastis eluaastais ei ole olnud üheski riigis eriliselt viljakad, vahest ainult mõned üksikud. See on tingitud mitmest asjaolust. Rahvavalgustaja vajab oma kõrge ülesande teostuseks kõrgeväärtuslikku materjali ka kunstialadelt. Oma ülesannet seminarist teostab rohkem sõna, kui kirja abil, sellepärast on nende seas rohkem sõnamehi ja -naisi kui kirjainimesi.

Kuid oma looming, ka kirjanduslikul alal, on ometi suure väärtusega, olgugi et see jääb katsetisena oma sahtlisse või maetakse õppurkonna ajakirja unustusse-vajuvaisse aastakäikudesse.

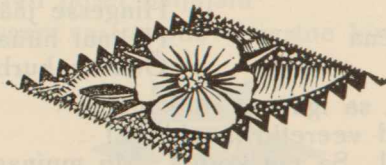
Läänemaa seminaristid on oma sulge teritanud ilukirjanduse alal kümme-kond aastaid. Esimese ning võibolla viimse katsena avalikkuse ees on need jäänud unarusse, kuid käesolevas saatuslikus numbris need pälvivad veel kord sõnavõttu.

Ei ole olnud lai ega suurejooneline eluring siin Seminaris. Kolgapitsarit oli tunda paljuski. Kuid võrratult sügav ja intensiivne oli see elu. Mis oli, see oli ehtis ja võltsimata.

See maksab suurema jao kirjakatsete kohta. Ei ole küll esile kerkinud kõnesolevas ajavahemikus eriliselt suurt, mis oleks sünnitanud uusi ajajärke, kuid möödunud aeg oli ise uus, täis otsimisi tundmatuil teerajul. Nii on «Tulilinnu» aastakäigud samuti täis otsinguid ja kobamisi nii aines kui vormis. Kokkupuude kibeda tõsieluga saadab seminaristi ju tema varajasemast noorusest alates, see teeb ta varatõiseks, mõtlikuks ja kaineks analüüsijaks. See kärbib mõni kord julgegi mõttelennu tiibu ja ei lase tõusta üles siniavarusse. Sest on ka tingitud vähene fantaasiaaluule, küll aga enam arutlust enesesaatusest ja traktaate elumõttest jne.

Arvuliselt esikohal on katsetised romantilise kirjanduse laadis ja vaimus. Siin on mõnedki õige ilusad leheküljed, mis pälviksid uut väljaannet.

Ka seminarist on arvustaja oma loomingualal. Valjult on arvustatud end, valjud on oldud kaasõppurite kunstikavatsuste vastu, vahest liigagi valjud. Aga seminarist peab olema vali ja nõudlik igas asjas ja igal alal.

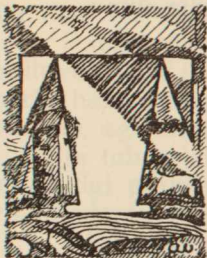

KOLM LUULETIST.

TEO VALO.

Kojuõit.

Pühendet L. A.-le.

aevas kuu- ja tähtesära.
Mustab metsa vöö.
Kaugel' jäänud linnakära.
Ümber vaikne öö.

Kuused kergel villa koormal
Seisvad ääres tee,
See on püha jõulu öö maal,
Maastik suhkrust see.

Kõla hääl õrn aisa kellult,
Lumi krigise.
Saani jalaste all hellalt
Kaugus vihise.

Tunnen end kui muinasjutus,
Olen kuningas.
Salavõim mul nõiakepis
Arm mul südames.

Tahaks igaveseks muuta
Öö, tee lõputuks!
Tahaks sõites naerda, nutta,
Hõiskaks, rõõmustuks.

Kogu väike olemine
Muutuks tühiseks.
Hing ja tähte säramine
Muutuks ühiseks.

Ära mind unusta!

ra mind unusta! Ära sa purusta
Sidemeid; kaunist mälestuskeed
Ära sa katkesta. Mind ära unusta,
Kuigi ma üksinda käin oma teed!
Ära mind unusta!

Ära mind unusta! Kord tulen uuesti,
Keset su eluteed kohtan veel sind.
Kord tulen uuesti kiusatust luueski.
Võta sa vastu mu igatsev hing.

Kord tulen uuesti!

Kord tulen uuesti! Oota mind kindlasti!
Asjata põgened saatuse eest.
Oota mind kindlasti! Seda tea selgesti:
Ei ilmas kunagi kao sa mu käest!

Oota mind kindlasti!

Oota mind kindlasti! Ära sa unusta
Iialgi ootamast tulevat mind!
Ära mind unusta! Praegu pean lahkuma.
Kord tulen kindlasti, külastan sind.
Ära mind unusta!

Noorus.

a täna oled noor ja täna särab päike
Ning mänglev-kerge libiseja voog
Kesk vesiroose, mööda kalda käike
Läheb. Meeleolus vaimustuse suurim hoog.
Kõik loodus, maa ja õhk, on pilgeni täis viinu,
Ei suuda karskeim karske püsida.
Ja läikivaid kesk õisi tiibu
Silm lendvaid vaevalt suudab lugeda.

Sul südames, kas säälgilugu teine?
Eks säälgil ole puhkend õisi, kääri viin,
Eks säälgil lepatriinu õiest peidet veine
Joo. Oo, süda noor, kui tuksuv punasiid!
Oo, elu, armastus, eks teile hümne kõla,
Eks viise kerki õhtuvaikuses,
Kui järvepinnal sulisemas mõla,
Kui pilvepiimad ehapunases.

Ja milleks siis veel sünged sügismõtted,
Miks lootusetu tulevikku pilk,
Miks elu, noorust, asendavad võtted?
Ta muidugi ju mööduma on vilk!

Nüüd ole noor ja tunne endas
Uut jõudu, kutset, sihti elule,
Et pärast murekoormat kandes
Sa ikka jaksaks hüüda: «Edasi!»

Kevade muinasjutt.

Katkeid.

Üle sügavsuviste nurmede hõõgus õhtupooliku suur päike, palavalt, palavalt. Raskes kaisutuses, tardununa rudjut päikese tulisesse sülle õhkus maa kesk-päeva sisseimet lõõska, andudes üha raskemalt selle huulte põletavale veripunale.

Ja elujanusena ja näljasena imes armastatu viimased verepiisad maa hõõ-guvailt huulilt pikis suudlusis.

Rängalt, palavalt suudles suur päike. Aga üleval ja all pool päikest tuk-kus rammestav lõõsk nagu elajas madalas vees, laisk ja lodev. Niitude ja aa-sade kohal rippusid surnud tuuled nagu kuivanud nahad, tummad ja hääleta. Jõuetutena ja lõtvadena rippusid leppade lehed, kleepuvatena, kuumadena nagu hautatud vihtadel. Laiadel luhtadel pugus mutta lugematuid konni, julgemata tõsta omi inetuid päid. Nende keeled kuivasid kurku ja nad ahmisid õhku avari sui nagu surma.

Tanumail ja aegade all keerles palavus meeletut tantsu, virvendudes pör-muks vastu krõbedaid katuseid. Ja sellest virvendusest sai terav tulivihm, mis sadas sätendades üle kaugeähmaste silmapiiride. Terashallist luhtheinast nõris-tas armuunelmas päike viimase sogase vee. —

All pilvitu taeva tuli piki põlluteed Silli, süli täis herkpunaseid moone. Ta silmis ujus sügavsuvine taevas ja neist voolas ääretut rõõmu pehme lainena. Ta ilme oli unistav nagu kannaks ta hinges kauguse kutseid ja meelitusi.

Ruttas nagu kuutõbine, ründas jalgade takerdudes kõrges rohus, riivas põlluveeri. Kitkus januselt valutavail käsil väsinud moone, pilkude süüvides rukki hallroheline merde. Ta käed said mustaks nende vihast ja mürgisest piimast, aga nende veripunastest õitest ta jõi armastusleeki.

Ja tuhandeid teisi mürlilli ta ümber lugematude vereplekkidena, vajasid maad ligi päikese palavate piikide all. Üle nende sinine taevas ja suur päike, all lillede ja rohu magus uim.

Silli verre kuhjus lillede mägesid ja neis pidasid peitemängu tundmuste ja mõtete hääletus. Sääil süttis tuliseid lõkkeid, mis jooksid kohinal läbi ta liik-mete. Oli kui väike laps, kes eksinud nurme nagu metsa, ulatumas vaatama tükikest kaugest taevast ja kelle hinge poeb läheneva õhtu salalik vari.

Palavad õhud löid ta näkku nagu nägematude looride kerged puudutused. Sinavate niitidena riivasid ekslevad ämblikute hõbekõied ta ruugit rinda ja käsi. Ta joobus suvest nagu kangemast viinast. Närtsivad moonid ta süles rippusid alla vihkudena, ja ta surus oma põleva pale lillede kuumniiskesse kuhilasse ja haistis palavat närtsimisvalu. Jahedad lehed löid ta palgeisse ja pu-nased õied puudutasid ta januseid huuli. Ta sulas loodusesse nagu unne, vere tung viis ta lähemale kuumniiskele rohule ja ta tundis eneses ja ümber igavest pühapäeva kesk muinasmaad. Ta põikas kõrvale jalgrajust ja sukeldus pala-vasse rohtu, ta läbistas piki jõesängi mürki õhkuvaid angervaksu ja rebis sit-keid maavitsu, mis olid pikad ja sasis, tooreste marjadega nagu maa juuks. Himurana kumardus vaatlema madalasse jõevette, kuhu settis päikese karmiin. Veepeeglis vaatles omi põlevaid käsivarsi värisevates lillede peegeldusis nagu

õrnas, värisevas klaasis. Taeva suurtesse sinisilmadesse vaatas, langedes maha kustutama oma janu lääge veega. Siis jäi lamama, pää vajudes taha ja pärani silmi; ta üle lendas kuulmatult rohu lõhnade udusulgi. Tundis väsimust jalus ja palavust pääs, sulet silmiga kuulas kumalasi lennul, kes hergavate kuulikes-tena lõikasad virvendavat õhku; avat silmiga nägi armsana ja imeselgena iga taime, iga lehe joone. Üle tumeda roheluse, kõrgete kasteheinade taga, seiras kaugeid pilvi nagu marmorkujusid. —

Siis leidsin ma tema kesk suve magusaid unelmaid.

Ma jätsin maha aias ja õuel lebava õhtupooliku laisa igavuse. Säaskede suru lehtede all ja ahtakesed valguslapid, mis tulid läbi lehtede võrgu, suvetühjades tubades — kõik jätsin. Rahutud kärbsed ja vangisattunud mesilased ruutude taga nõristasid uinutavat raskuse piima. Kurvameelsetena laulsid vin- did aedade vilus omi igavaid viise.

Lähenevad õhtud olid kummalised, nõrgudes puhanguid ja hääli õhtupu- nase sordiini alt. Ritsikate võrratu koor saatis sorisevat saadet. Varjud veni- sid pikaks nagu hiiglased ja hõõguvas taevas ujus udude nõrk suits.

Ma hiilisin metsa, et alata armastustantsu Silliga. Läksin mööda tanumaid ja kõrvalisi karjaradu kõrge nõmme sihis. Sääli oli mu armastuse suur tempel, kust avanen ääretu vaade üle sinikauguste, sääli jooksis umbsõlmis me armas- tuse otsatu lõng ja meie joovastus põles ühte suureks ja vägevaks lõkkeks taevani. Oma nooruse ilusamad silmapilgud põletasin ohvriks kesk kuumi öid. Ja ohvisuits tõusis ühes kerkiva kuuga läbi paksude latvade ja valgus laiali raske uduna lilledele ja rohule. Ja lumivalged lilled lõhnasid meie unelmate sügavust nagu nümfid me muinasjutu hämarates metsades. Neis puhanguis pei- tus mu õnn, kesk suve magusaid unelmaid. Ma ei suutnud oma mõtteid rebida temalt meie esimesest kokkusaamisest peale. Mu päevad olid pikad, ääretu pikad, aga õhtu tules ärkasid imelikud tundmused. Tuuled tulid ja sosistasid, päike vajus tantsides ja ta roosa naer jäi kauaks lehvima taeva kõrgele rinnale. Udud lüüsi ja paitasid, ja mu pilk läks ekslema hämarduvate metsade upp- vasse haljusse. Ja kasvav pimedus tõi mu kõrvu mu armastatu igatsevaid kutseid.

Ja siis läksin nagu alati. Ma kartsin hõõguva suve lõppu ja aimdus kau- gest kaduvikust süütas valutule mu taldade all. Ma ruttasin, ruttasin, õnnelikum maailmas.

Me kohtusime nõmme kõrgete männide all, sääli, kus kõige avaram vaade üle tukkuva taeva ja uinuva auruse maa. Me istusime suurele kivile, ta toetas oma päikesest põlenud käed mu õlale ja surus oma mustad juuksekiharad vastu mu palavat kaela. Ja me vaatasime kustuvasse päikesesse, vaatasime metsa ja alla lillelistele luhtadele, lasksime pilkudel libiseda üle uinuva soo, üle madalate, jändrikkude mändide ja nende all uinuvate salapärase soo silm- järvede. Vesilindude salajased hääliitsused viisid me igatsused soode madalast umbvetest üles õhkude ja hämaruse sinivette. Ja meie armuunelmate imepee- ned viirastused põgenesid nagu peened vesirõngad tumeroheliste vaikusvete pinnal, ühinesid üheks suureks ja kestvaks uneks, lühikeseks suveööks.

Ja see kõik oli mulle kaunim ja ülevam, mu armastuse salapärane uni, mu tumm kuid sügav unelm.

Aga meie armastuse puhang läks mööda nagu öine tuul. Ma tundsin tuult suremas ta hinge tagamail ja teadsin kokkukiskuvat tumepunaseid rõõmulilli igat-

sevaks nukruseks. Ma nägin teda värisevat öösisest jahedusest ja ma valasin ta üle oma armastuse suure hellusega. Siis tõusime ja meie armastuse nägematud õielehed pudenesid nõmme kastenutusele kanarpikule, meie õnneohver lammas hõbevalge kastena lilledel ja rohul. Ja õrnad lumivalged lilled lõhnasid meie unelmate sügavust nagu nümfid meie muinasmaa hämarates metsades.

Ja siis nägin ma teda viimast korda. Ma läksin tagasi tulnud teed, hinges ääretu üksinduse tunne. Mu väsinud hinge tallermaal hakkasid õitsema pettumuse ja kahtluse tumekollased lilled, värsketena ja lopsakatena nagu pääle sooja vihma. Üle armastuse palu minnes ma tundsin külma tuult uitavat läbi paksude männilatvade, nägin noori kaski kirjukollaste lehtedega ja ammu õitsenud kanarpikus ei lennanud ainustki mesilast. Ma vaatasin taeva, see oli madal ja kahvatu ja suured pilved ähvardasid veereda kokku ta keskohta. Ja päike oli väsinud, väsinud, oli haige ja kahvatu. Ma nägin lindude parvi all halli taeva, rahutuid kurgi ja hanesid. Ja mulle selgus kõik.

Sügis, sügis!

Oli jõudnud aeg, mida ma kartsin, oli jõudnud mu unistuste kiire lõpp, mu sügava suve unelmate järsk kadu. Mu armastuse punased lilled kannatasid põuda ja langesid longu külma tuule ja jääste vihmade all, õhtu ähmane päike viis mu leina langema kuld kollaste lehtedega metsjärvede hallsinisele pinnale ja mu igatsuste vete üle tekkis paks unustusejää.

Mu suve lüüriline vaimustus hajus aegamööda naga veetilk kuumas päikes ja mu igatsuse tiivad olid murtud mu nooruse sügises. Taas lõppes mu unenägu ühes sügavsinise suvega. Olin jälle üksi, kaugel ära, üksi oma mälestuste ja nukrusega. —

Päevad tulid ja läksid, ja taas jõudis kätte kevad, hele ja soe kevad. Salapärased ööd tulid paitava soojuse ja tüüne rahuga, taevas tõusis kõrgele ja põletav päike puistas armastuse kuldvihma ühest ilma äärest teiseni. Maa läks maltsrohelisteks paitatuna soojest tuulist, liblikad lendasid naervail lillekarikail ja ritsikate igavene laul sai uuesti uueks.

Aga mu nooruse muinasjutt ei tulnud enam tagasi, sest läksin ära neist metsadest ja õnnemaist, tahtmata, vägisi. Ja mu väike valu liitus maailma suure valuga.

Aga mu armastatu jäi elama kesk metsi ja jäi igavesti nooreks. Ja suveõhtute kasvav hämarus tõi mu kõrvu ta kaugeid igatsusi ja kutseid.

Ma laskusin päikesesse ja saatsin välja järelhüüu mu otsata kurvast südamest: Oi, teie sügavad suvepäevad, päikesekullased, helged. Teie, salapärased suveööd, tüüned ja soojad, täis lõhnade siidpehmeid udusulgi. Ja sina, sinisilmine, põhjatu taevas ühes õhkude palavate lõõskadega. Umbveed ja varjutud kõrbeavad nurmed, sügavate metsade hämarjahe põue, uinuvad metsjärved. Võtke teie mu igatsus ja viige tagasi nooruse muinasmaile.

Ja väsimata jutustasin oma nooruse muinasjuttu:

Üle sügavsuviste nurmede hõõgus õhtupooliku suur päike, palavalt. All pilvitu taeva tuli piki põlluteed Silli. Ta silmis ujus sügavsuvine teavas ja ta ilme oli unistav, nagu kannaks ta hinges kauguse kutseid ja meelitusi. —

Ja kõrgel nõmmel jooksis umbsõlmis me armastuse otsata lõng, ja lumi-valged lilled lõhnasid meie unelmate sügavust nagu nümfid me muinasjutu hämarates metsades.

RALDES.

Armastuse tempos.

Valgeke — jookseb ta kiiresti laiuste üle;
 Ründab nii sinulgi murehiil pale —
 Avarus vallandub, kooldub taas sinendav kumerus;
 nähes sa, rõõmutsed, vallatled; sale
 kuju su, meelde mul sööbiv vaid, avaks sul süle
 ilmade valulus, värisev vaimude sumedus —
 valelik vaade su
 kütkestab meeled mu.

Taganeb — tumedad laviinid taanduvad, — kaugel
 kõmisev akkord sääl kutsub ju; sinu
 miraaž jääb minule, meelte vimm hoiab mind kaugele
 jäädes siin; voolavad pisarad minu —
 naeratled vaikides, rahulik uni sul palgel;
 lendlevad unelmad, kuuldes vist pahedest, kaugele —
 valelik vaade su
 kütkestab meeled mu.

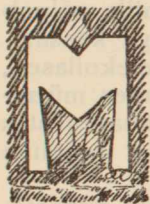
Armastan! kõigile kuulutan rõõmustes seda,
 sina vaid kuulda ei saagi ju seda —
 Naerev sa; kõlab vaid helisev, sulnis ja kavatiin —
 vaikides vaatled mind, naeratled — keda
 kujutled kaunina; makaamist see ehk on — rida
 sfinkse lendleb; aitab mind siin veel vaid nikotiin —
 valelik vaade su
 kütkestab meeled mu.

Armastan sind vaid ma, kuuled, kuis hüüan su järel —
 tule siis, võta mind, omanda — kuule —
 armastan, armastan, armastan; kuule siis, oopium
 mürgitab meeled mu, põletab; sulle
 elan vaid, sinule, armastan sind vaid veel, suvel'
 laulsin kord hümni ma, paani siis ülistin — unikum —
 valelik vaade su
 kütkestab meeled mu.

G. KIPPER.

Merel.

ustis nahkrõivus, nahkmütsis ja hargini ulatavais säärsaabastes seisab pikk, tugeva konstruktsiooniga, kõhnavõitu kalur nagu noor kurat rannal. Otsaesine täis lahtiseid puusärke, milledest vahivad välja kallid surnud. Suur labidasarnane tumepruun käsi tõuseb päivitunud ja meretuultest pargitud kulmudele, raudne randlase pilk puurib loode veriseid kiudpilvi, otsides nagu midagi.

«Te võite minna kui tahate, lähevad teisedki... ärge nokka püüdke põhja aada, tulge tagasi, kui tuul kangeks läheb...»

Need olid esimesed talendid randlaste raudvarast, jäänaelteks noortele libedaile kaluritele.

Haarab selga võrgurüpi noor rannakar, vana umbes poolteist aastatosinat, ja sammub üle koltunud, kuivade rohukõrte, läbi sahiseva roolembe, läbi muda; astub vette oma tuliute kalavintskitega, sulistab paadini, et anda sellele oma koorem. Talle järgneb vend — pikk, kõhetu, kohasem naistega noppima kalu rannal võrgust, kui neid vedama merest — uues läikivkollases, kabisevas õlikuues ja samasuguses südvestis.

Kerkib puri, paiguti määrinud, pargitud kalarasvast, kaunistet hõbehallide soomustega, pingutuvad purju ja vokasoodid ning kergelt liugleb paat kirde, üle vee — peaaegu peegelpinna, millel teevad viidikad oma õhtust võimlemist, lüües hundiratast ja kasvatades tiritamme sinakasrohekal pinnal, millele viskab puieladvus rippuv päike, — kindlapiirilise nagu punasest paberist lõigatud keetas, oma viimaseid purpurlisi kiiri. Vana emapart hulga järglastega kaob kaagutades vee alla ja ilmub pinnale alles siis, kui arvatav hädaoht ligipääsmata kauguses. Tuul maavarjus on tasane ja mahe, nagu hingetõmbus kõhimiseks.

Jõudnud välja saare varjust, pingutab panga ahelikust vallandunud tuul purju, sunnib paati suurendama tempot, teda hüplema üle kolmenurksete, püramiiditaoliste lainte harjade, läbistama neid oma rohe ise, terava naaskelrinnaga. Hõbedased veepärlid, täis päikesekulda, tantsivad paadininas, hüppavad selle rinnale ja laskuvad siis jälle alla, miljonite omataoliste hulka.

Erilise raskusega möödub sõiduk sõupaatidest, mis liiguvad ühetasaste aerukolksudega, tuisates halja mõõgaterana läikivat vett.

Taga, jehil, istub noorem, hoiab tõsise, meremeheliku asjalikkusega ühe käega tüüripart, teisega purjusooti. Ees, masti kõrval piidal, vanem, lõpetanud vallide korralduse vahib äärele najatunult üksisilmi lainte mängu.

Sobib juttki.

«Aeg vist võrku laskma hakata, Püssina suur kivi panga varjust väljas...» Argnevad vallid, liblikana laskub alla puri, ploki ühetoonilise, kiriseva muusika saatel. Mõne ettevalmistuse järele läbibast võrgukorgi rida punktiirina osaliselt väina. Edasi liigub paat itta ühetasaste aerutõmmetega, vaikse sulinaga; ettevaatlikult arutab võrku aastatelt noorem, elukutselt vanem kalur, seistes püsti lehil.

Töö valmis, paat võrgupää otsa kinnitet, teeb keerlev põhjajooks oma tööd, kandes kalureid nende püünistega lõunasse. — Kordamööda jooksevad

noored kalurid keskpaati, et soendada külmast kangenevaid liikmeid paadipõhjas vanas pajas leegitsevail männihalgudel.

Tugev, külma põhjatuule paitusest punalilla, käsi tõstab veest välja võrgurinna, nopib pine alt siplevaid räimi, viskab lehile lugedes: üks... kaks... kolm...

«Kala mängib, rind juba ühna kiri...» kostab madal bass, mille nälpab pikk tuulekeel, keerutab paar korda ümber paadi ja kisub siis endaga kaasa.

On pime nagu kotis. Ümberringi vilguvad majakate tuled, helekollased, veripunased, nagu nõuab neilt ülesanne; mööduvad kaljased, lõhkudes mütsudes laineid, särab «Viirekurgus» reisijateaurik «Eestimaa» oma rohkearvulistes tuledes nagu jõulupuu, kalliskividena loobivad sädemeid punane ja roheline signaal tuli.

«Oleme vist «laevateel», Kesse tuled lähevad sihti ja Rohna pillub punast?»

«Pole viga, tuul läheb juba kangeks, peame välja võtma, muidu ei pease änam kojugi...»

Üksteise järele venivad paati võgud, täis valgeid, siplevaid, hõbedasoomuselisi kalu — randlaste leiba.

«Oleks ta sunnik veel pidan, täna oleks mõne poja ikka kätte soan!» —

«Aitab sellestki, kui kõik ood nihukse nõstaga koju saaks minna, põleks siis randlaste levakõrvaseks nälg!»

Tuul klaperdab kerkivat purju, peksab vihaselt sooti vastu parrast. Ees ollakse alies ametis vallide korraldamisega, kui tagant kostab tõrelev hää:

«Mis kurat sa merele otsid, kui küütsakad koju jäta!?... Ise juba vana mees, aga just kui esimest korda merel, ei soa ega soa akkama... või tahad sa ülge söödaks minna, et ükskord valli kinni ei pane, lakab purju, siis olema mõlemad ahvenakütid...»

Kindlalt ja rahulikult kinnitab valli väheharjunud käsi ja juba algabki maa poole metsik tants.

Tuul hulub ja kiunub vantides nagu peksetav peni, peksab valle ja laternat — tuulest külmetava leegiga — vastu masti, mis paendunud vibuna kõve-raks, tõmbab kүүru poomi ja ragi. Nagu popsniku saunahurtsikud kerkivad lainemürakad, kisuvad paadi enda valgele, vahurikkale, värisevale turjale, et siis paisata munakoorena alla, nagu valaskala lahtiste lõugade vahele. Raginal lõhub lainte vagusid punane paadipõhi nagu nool metslooma südant, läbibast neid roheline rind, trügib tasaseks nende harja haavu kalarasvast pargitud puri. Ahnelt rüüpbab vett alumine parras, mürtsatades annab lisa päältpoolt ristlaine; metsikus möllus tuiskab vett rannale liginev paat.

Läbimärjalt, tummana istub tüürimees, hoides kramplikult tüürivart, valmis vallandama sooti kui vaja. Sõnatult valitseb valle väheharjunud käsi. Nii hällitati neid enne kui nägid päikese valgust, nii kiigutatakse neist veel pajuid, kui silmad sulgenud igavesti, küllastunud sellest.

Juba vilguvad kilomeetrite kauguselt koduküla kollased, värisevad tuled — — neid oodatakse...

IHTIOSAURUS.

Esimene roos kevadele.

Katkeid.

oorur Andor Viis astus sisse jaama tagauksest, näos väsimus, tül-
pimus. Seljataga oli keskkooli pikk vangipõli, askees. Vaba oli
ta nüüd aastate pikkusest pealesunnitud ja vastikuks läinud kõlblu-
sest, eetikast. Südame hiiveldades oli ta pidanud käsu järele te-
gema hädad, märguande peale vallandama oma kaastunde ja
inimsuse tagavarad, lugematuid kordi simuleerima lahkeid naera-
tusi, mis sageli muutusid virilaisiks löustadeks. Ta aju oli pidanud
liikuma samuti, süda lööma samas rütmis, mis õpetajalgi...

Süütu, elurõõmsa oli ta toonud end koolile, näljasena, haaravana kõige
kultuurilise ja kõrge järele.

Õhinal sukeldus ta kord haarama kõike, nagu vettühppaja hüppetorni
viimaselt astmelt. Lapseliku avameelsuse ja õigustundega tõttas ta sõitlema
vanade elutarkusi. Oma meelest oli ta märter ja ta imes ahnelt endasse aja-
loost suurte eeskujude mõtteid. Nähes aga kuulajais imelikke muigeid — pisut
imestavaid, pisut pilkavaid ja üleolevaid — taandus ta, pettus ja vaikis lõpuks.
Pettununa leidis ta endale suurema sõbra looduses, mille lõputuis urgastes õp-
pis leidma uusi imesid. Kõndis üksinda, unistas ja armastas. Lõpuks leidis ta
enda väljenduse kunstis. Kogu ta sisemus värises ja põles, kui ta paberil võõ-
pas õdangu palanguid, purpurehtes sügist. Ta joobus looduse alati liikuvast
kaleidoskoobist, ehkki alul sentimentaalseist ja magedaksleierdatud tulevärvidest.

Otsis endale eeskujusid noortest tulipääddest, kunstirevolutsionäridest, jobus boheemlusest. Alati maalis ja kõike, näriva nälja ja külmast lillade sõrmedega.

Nüüd oli kõik möödas nagu unenägu, eemal nagu igavik. Kõik teadused ja tarkused oli puhunud tuul kõlgastena — jäänud oli hell armastus looduse ja kirk naudingu järele. Vabana ja iseseisvana, ilma traditsioonidete ja ängistavate seaduste ja kohustusita tahtis elada — kas või ainsa aastagi. Ise tahtis luua seaduse, kõlbluse, usugi, mida kummardada.

Ahnelts imes ta möödalendavat maastikku: hiliselt õitsvaid õunapuid nagu mõrsjaid, nende vahel lõmitavaid samblas taresid. Lagendikud, põllulapid, kuusekuhikud alati vahelduvad ja uudses vormis. Rõõmus ärevus valdas Viisi, ühtlasi kärsitus. Ta kibeles paigal, südame pekstes rappuva rongiga ühte rütmi. Läbi metsa viis sõit. Müürina seisis puid kahel pool. Viis võpatas. Siia rebaseaukude ja hundikoobaste vahele oli ta igatsenud, nende laiahölmiste kuuskede alla.

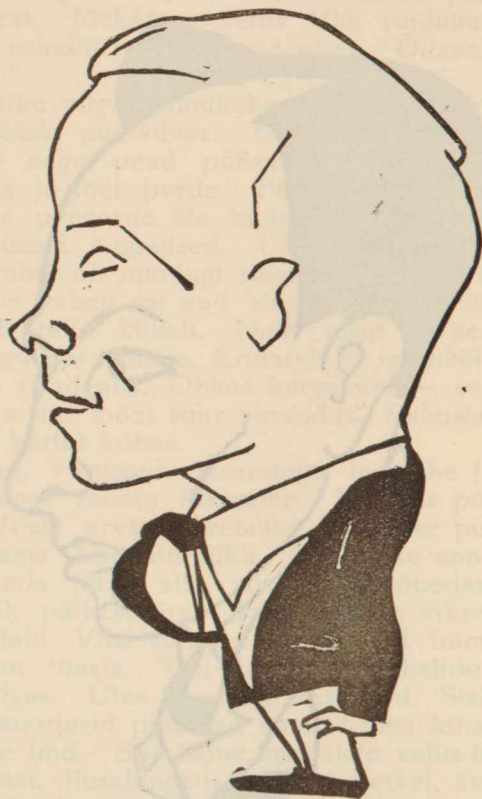
Pidagu juba — hoigas ta, kui rong hoolimatult edasi veeres. Kuid oli järgmine jaamgi veel laane keskel ja märkamatu libises Viis oma koluga rongi tagakülge maha, olgugi, et piletiga veel kaugele sõita võis. Taha vaatamata tõttas ta metsa. Leidis rajakese, tõttas pool joostes nagu kartes seiramist. Juba kustus rongi mürin, veel pisut — ja hing, sa oled vaba, sind ei leia keegi. Täis üllast vabanemiserõõmu, kus iga juuksekarva mööda midagi vägevalt ülespoole püüdis, läbis tast see mõte. Ootust ja põnevust olid täis ta meeled. Nii palju saladust, müstikat ja ilu pakkus talle mets. Viis matkas edasi. Lõi käega rajale, tungis läbi puhmaste, kuni leidis metsakraavi. Läks pärivett piki kraavi, seisatas, kuulatas linde terrassisest silksolki, alati hädaldavat tikutajat, kärmeid tihaseid, jälle kõndis, jälle kuulas. Mets tihenes, muutus metsikumaks. Kraav lõppes väikesesse jõkke. Vett palistasid kahelt poolt varsakapjade penrad — silmipimestavalt heledad. Viis istus ja imestas nende lopsakust, vaatles nende läikivaid õislehti, katkus lõpuks neid kamaluga ja loopis allavett ujuma. Ehmus siis enda julmusest ja tõttas edasi, siiski lubades tulla veel tagasi. Teisal peatus ta kasesalu all, lasi oma kõrvu paitada nende tasasest sahinast, tõmbas kopsud täis kaskede uima ja vaatles igatsevalt nende õrna rüüd. Uhkegi oli kodumaa ehte. Kuigi nad väliselt polnud veetlevad — nagu alt jämedaks paisunud kõõgitüdrukud tuules undrukutega, siiski nende lehestik oli nii õrn ja õhuline, et lõunamaa hiigelpuud nende kõrval nagu kaega on kaetud.

Ent edasi! tolle tundmatu jõe jälil. Vast lõpeb see järve, järves on saar. Sinna teeb endale koopa, kuival puutüvel sõidab üle vee... Vast lõpeb too jõgi sohu, mis kubiseb partidest, kurgedest, koovitajaist. Vast lõpeb see mäe jalale allikasse, mille kõrvale endale koopa urgitseb... Aga ei lõppenud õhtuks veel too oja ja esimese õõ magas puu all vanal palitul. Pooljoobnuna uinus õnnest. Poole järgmisest päevast kõndis veel, kuni jõudis lagedamale paigale. Üheloop jõge levis võsa kuni silmapiirini, vist metsapõlemise järel tõusnud, taeva küljes rippus metsa tume siniviirg. Jõe kohale kummardasid õisipoetavad tomed, nende all valusid varsakabjad. Kõrgemal kümmul toetusid üksteise najale tume ja tõsine, ladvast punetav kuusk ja läbi selle okste sirutas oma harusid habemik kask. Kalda äärseil leppadel vilistasid kuldnokad, oksaugus siristasid nende pojad. Kaugemal tõusid sihvakad männid, nende alust maad varjamas lopsakad sõnajalad ja mullu õitsenud kanarbik. Vaatas ringi

koopa asukohta valides. Puu latva oleks teinud, nagu lapsena karjamaale pulli varjuks, kuid puudus koht. Jässaka männi alla hakkas taguma teibaid. Vaevaline oli töö taskunoaga. Itta jättis avause hommikupäikese jaoks. Katuseks veel lattidele kuuseoksad, põrandale mitu kihti raagu ja heinu, oli lõppeks valmis suvila, täiesti kiviaegne, juurte ja vitstega seotud. Kuid selle üle rõõmistas Viis enam, kui ühegi muu saavutise üle. Kellelegi tahtis näidata seda, kas või — — ah, ta oli ju erakuks tulnud siia. Koolikraamist oleks võinud ta seinad katta vaipadega, aseme teha, pehme, kuid ei. Kuhu jääb siis omapära! Juba esimesel päeval loopis ta riided seljast ja tundis suurt kõdi tuule lehvides kehal. Tormas ekstaasis läbi padrikute, et õrn ja valge nahk kattus verepisarate ja punaste kuppudega. Aga ta oli täiesti ükskõikne oma piinade vastu. Suuremaks veel tegid teda kannatused. Ronis siis väledalt kõrgema männi otsa. Alati ronis ta viimase tipuni, et paendus ja vabises latv. Vaade oli võrratu. Ei ühtegi tülitavat metsavahi või salaküti onni. Ääretu lagedus hõljus all ja sina üleval. Ühelt pool noored, kollakasrohelistes männid, piki läbistatud heledaist ribadest, vist ojadest ja lehtpuu põõsaist. Taamal ultramariinseid, looklevaid paelu, mida ta mäletas Mäe maalidest. Pea jalge all keeritles

tume oja, looklesid varsakapjade peenrad, tuli kaugusest ja kadus teisel pool jälle kaugusesse. Kohati heitis pilv tumedaid varje maale. Päikeses sinasid kuuse siluetid. Nende ultramariinne toon oli talle alati ekstraktina südame voolanud. Põnevuses ronis ta alla, sidus maalitarbed kimpu ja ruttas tagasi. Õhu lõputut selgust ja vaatepiiri avarust tahtis kujutada. Igasugu heledaid souste: kahvatuid siniseid, lililasid, roosaid, õrnrohelisi, ko laseid tõmbas taevasse, kõrgemale tumedamaid lappe. Värvse segades imbus ta suhu sülg ja värvid paletil olid magusamad desserdid. Kuis on küll elu ius ja ometi niipaljud hukuvad arvates, et pole midagi enam ilmas. Alla metsa tõmbas sügavaid toone. Too sinine, see hakkas juba närvidele, aga ta pidi olema, pidi kõdistama. Käed küünarnukkideni kirjulapilised, kuid sisimas kärsitu rõõm, ronis alla. Vaatles tööd ligidalt, kaugelt. Ilus, õnnestunud. Õhk selles oli tulvil täis kiiri, ja mets täis päikest. Lõuna oli läinud märkamatuks kaugele ja polnud kunagi maitsetud

E. TOOMPUU.

Puupart. Ujub sageli vastu vett. Tegevtoimetajana saadab tegelastele piltpostkaarte. Käib vürtspoe ka südaöö tunnil.

E. TOOMPUU.

Toimetaja pea, ühtlasi aga ka peatoimetaja Saul, pole veel Pauluseks saanud: karskusest kõneleb ainult, kuid muidu toimetab kõike.

ilus, lindude laul nii kõlav ja helkiv, et Viis iga he i kaudu mööda metsapuid jooksmas arvas kuulvat. Viis maalib, palju maalib siin metsas. Maalib nii värvikirevaid nagu seebimull, nagu pärlmutter. — —

Toidumure hakkas teda vaevama. Leib kuivas kiviks, või sellevastu sulas veeks ja külm jõevesi polnud isuäratav. Järgmisel päeval, värvid kaasas, tõttas ta piki jõge ülespoole. Jões oli sõlmi, sõlmis saari ja saartel sangleppade all öitses kahvatuid paiselehti. Taeva all aga vihtlesid nagu pisuhännad ja

midagi paremini, kui leib ja pruunkollane jõevesi. Siis tahtis ta hullata, joosta lõputa. Harkjalu hüppas jahedasse oja, kaeluni vajus mutta, pruunid mudapilved tõusid põhjast. Ta peksis vett, pritsis, mõllas, oli pruun nagu kohvis. Lõpuks hakkas mööda jõge vastu vett liikuma. Nautis vee voolu enda ümber ja libisemist üle ihu. Ei hoolinud kandudest ja jalgotorkivaist okstest. Vahel langes hauda ja siples siis kaua, enne kui jalad maha sai. Korraga oli tas nii palju jõudu, värskust. Nüüd alles sai ta õieti aru, et oli suvi, et oli soe, et ta oli noor. Päike laskus. Ikka punasemaks muutusid ta kiired. Siis jõudis ta pedastiku kohta, mille tüved kumasid nagu taevast rippuvad vereojad. Ja tuulena tõttas ta tagasi värvide järele. Nüüd oli kallid iga hetk. Hellalt pani ta esimesi toone, nagu paitaks oma lapsi. Madalamale vajus päike, muutus punasemaks ka ta läik. Lõpuks oli lõuendil nagu lõõmav tuli, punased, lillad, ruuged laigud. Vihasena viskas ta viimseid toone, nagu visates midagi enesest. Sageli pidi neelama suhu vauguvat sülg, kuid silmis läikis midagi viirastuslikku. Keha lõdises, värvus lillaks, kümas ja oli kannahas, kuid sees kuumas liigutusest. Ta lõpetas, kui päike oli täiesti kadunud. Kerge t kui hirv, maad tundmata, hüppas ta oma residentunistusi, sed voolamas kuhjaga. Toomede lõhn levis loorina vaikselt öös, ketras öösorr ja saagis rääkki. Kuid pea e nende prosaistide laulsid toomedel lüüririkud: punarindne lepalind, kaugemal ööbikki. Ojakaärrus solises vesi, vahetevahel läikis üle oksa hüpev laineke. Kõik oli täna nii

lõõtsusid kuuma. Liivased kaldad olid saunpalavad, et kiirelt tõstma pidi jalgu. Rohulibled vajasid kummuli nõrkusest. Jõekäärus heitis Viis rojudunult puu alla. Keha mõnules võilillie, jahedad rohukõrred hõõrusid nägu. Õitsvail sõstrail huugasid mesilased.

Vurr-vurr-vurt, viirastus läbi puhmastiku vilgas linnukeha. Kõrgel siniõhu sügavuses keeritles pääsuke, pisem kui sääsk puuladvas. Taamal purjetasid pilved, kord käherlakased tuulehobud, siis nagu pead pööravad taadikesed, kord poisteparv. Kõndis edasi, leidis raja ja jõel purde. Pöördus metsa ja jõudiski elamuteni. Kanakari õuest, ja aias peenarde üle küürutav vanaeit ja selle jalus takerdud lapseõngerjas olid ainsad hingelised. Üle talu keskpäevane vaikus ja kuumus. Peremees, metsavaht, oli muidugi ringi jooksmas. Ot-sis silmiga vähemat hoonet, aita ja kui selle vaheit sai end sisse pigistada, oli rahuldatud. Sink, väike kott kartulaid oli talle küllalt. Halb pisut oli see «võõravara kurjasti tarvitamine», aga praegu paratamatu. Erutatult ja iga hääle puhul ehmudes jõudis lõpuks varju ja oma residentsi. Ohkas kergemini — see oli ju ainult kodumaa kultuuri tõstmiseks, ja mis mõni suur varandus. Rahustamiseks aitasid kaasa rääkida liha ja küpse kartul kõhus.

Eemal mürtsus. Tõesti sõdisid nõiad, virutasid vasaratega lagipähe ja pritsisid tuld. Lilla pilv tõusis. Metsas algas rahutu liikumine. Kui siis põrutas pikne üle taeva, oli kõik vaikne. Viiski arvas paremaks koopasse pugeda. Pikseprahvakute sekka hakkas langema jämedaid tilku. Kui päike enne loojumist veel vihu ruskeid kiiri pillas tumeda pilve alla, siis säras hõbedas, nagu mere kohal kajakapurv, igal piisal läik päikesesära. Taha kirjutas vikerkkaar oma kanga. Õudselt sähvis iga välk läbi Viisi südame: üksi oled inimlaps kesk metsa, patune, toiduvaras. Torm tõusis. Tuli tagant bassihelidel, mühises tumedalt läbi mändide, ägas ja hoigas. Üles keerlesid akkordid. Sisesid kased nagu tuhatpäine ussipurv, kummardusid pihlakad kaarde oma kiharad. Raksus, mürtsus; huikas jubedalt öine lind. Siis hajus, madalale vajas ta vaikimata suu. Polnud taltsamat, kristlikumat, ilusahingelisemat sel hetkel, kui Viis. Kõik ta vigurid, vembud, siia tulekki rõhus ta südant. Oma armastajad vanemad oli ta unustanud, asjatult otsivad nad ja on kurvad. Ülekohut täiesti tundev süda tõreles kehaga, kui vallatuste tegeliku täideviiga. Igatahes tahtis ta vanemaile niipea kui võimalik kirjutada, metsavahile toidu eest anda mõne pildi...

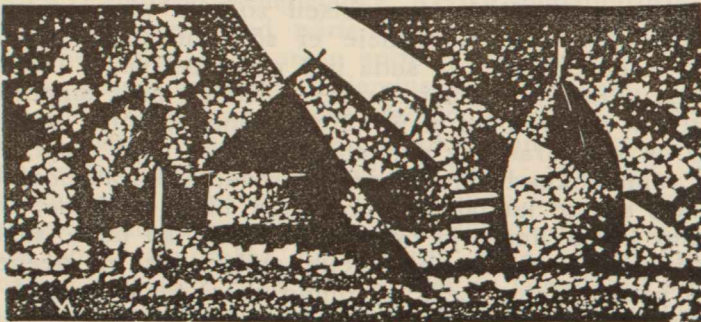

Table d'hôte.

VALO.

Rong rappus. Läbi akna vilksatusid lumega kaetud põllud metsade vahel, näis halli taevast, kust ähvardas lund sadama hakata.

Kooliõpetaja Valo istus vaguninurgas ja eieta oma mõtteid...

Inimene, üksik organism vajab oma elu alalhoiuks, kestuseks, toitu, nagu iga teinegi organism. Toidu vorm on aga mitmesugune, kuigi pole olulist vahet füüsilise ja vaimlise toidu vahel...

Ta hoiab jälle käes kutsekaardit: . . . palutakse osa võtma kirjanduslikust koosviibimisest k/ü «Pallase» ruumes... skp. Ta loeb menüüd ning ei imestagi, kui sääl leiab:

E e l s ö ö g i d :

pasteet	— Courts-Mahler
vorstilõigud	— «Päevalehe» joonealune
kaaviar	— à la Tuglase «Morginaalia»
	Puljong pirakatega

Pahlbärk

ning edasi loeb: praed — tuntud romanistelt, magusroog — Reed Mornilt ja rida veine — tänapäeva luuletajailt..

Tema huvi eeloleva õhtu vastu on suur ja ta otse põleb, mõeldes oma osavõtule sellest.

* * *

Kui Valo «Pallase» valgusküllasesse ja kaunisse saali astus, oli veel liiga vara, et teisi külalisi kohata. Kuid talle ruttas sirutatud käsi vastu ta endine koolisõber, tuntud dekoraator «Pallase» kunstiühingust. See, vähe «spiritistlikult» tõstetud tujus, võttis kauge ja kuu aega nägemata sõbra oma hoole alla ja aitas ta aega meeldivalt lühendada, kuna ta püüdis anda Valole esimesi teadmeid tulevast õhtusöögist, kuhu rohkesti külalisi oli loota.

See kunstnikust klassikaaslane võttis Valol käealt kinni ja seletas oma pisut ülevoolava tujuga:

«Vaata, armas sõber, kes sa sääl maal tatiseid lapsi harid, vakapääliselt valgustad ja käid seamatuseil ja lapseristseil söömas ning joomas — ka meie sööme siin Emajõe Ateenas. Kuid meie ei söö siin üksi maist ja massiivset, vaid ka vaimset ja eeterlikku. Ja seda just prevaleerivalt. Isegi see, mis me tarvitame maistest ollustest, on meie juures õilistatud ning hingestatud. Ja kuna sina, mu külamehest sõber, oled maal küllalt söönud, kõike seda, mis põld ja laut pakub, siis on sul paras aeg vaadata ja maitsta neid roogi, mis valmivad meie paremate vaimukokkade ajuköögis, küpsevad inspiratsiooni tulel.

Vaata valmis säetud laudadele. Ka siingi näed sa leiba, mis on kõikide söömaeegade alus lossis, linnas ja talus. Nii võtab ka meie suurest osa tagasihoidlik ent iseteadlik herra Leib, kelle abikaasaks on peenes seltskonnas eriti lugupeetud proua Valge Leib, sündinud Sai; tema lapsed on koolitatud ning haritud: poeg Albert käib Ginovkeri juures gümnaasiumis ja on oma va-

nemate taignane laps, ent välimuselt ja ülalpeolt eht biskviit. Tütred — Keks ja Tort — on kõigil pidudel teretunud külalised...

See leib on vaimne ja pole muud kui — mõte, mõte, saad aru, mõte, mis on igale vaimu söömaajale, s. t. nii konversatsioonile kui ka literatuurile, kateooriliseks aluseks. Nii näed sa teda ka siin.

Edasi näed sa laudlinal lusikaid-kahvleid. Ka neist ei pääse meie mööda. Nad on hädatarvilikud vahetalitajad sööja ja söödava vahel ja pole muud kui — raamatukaupmehed, harjuskist magasinioomanikuni».

Valo, kes alguses oleks tahtnud vabanedagi sõbra liighoolitseva eestkostmise alt, hakkas tundma huvi kaaslaste katkestamatu sõnadevalangu vastu.

«Ja kui sa suvatsed tulla ühes minuga meie toidukambri», jatkas too, «kus tänased vaimu suupärasused maitsjad ootavad, siis tule ühes».

Nad astusid kõrvalruumi, kus riulid ja lauad olid ülekuhjatud eeloleva õhtusöögi pakutavatega. Sõnakas ja järjekindel juht asus kõigepäält eelsöökide juurde.

«Vaata, siin laual asuvad need n. n. «vorspeisid» oma külluses ja mitmekesisuses. Nad ei täida näljase kõhtu, ent äratavad isu järgnevate vastu.

Siin on kilud ja sült — ajaviitekirjanduse, raudteelektüüri, näol, olgu see siis Courts-Mahler või Anna Verbitskaja, Janno või Hindrey joonealune. Sääl on vorst, toit, mille koosseisu alati raske kindlaks määrata, kord rasvane, kord verine — kriminalistliku jutuna Conan-Doyle'ilt või mõnelt oma mehelt.

Nimetatuile sekundeerivad alasti heeringad, uppunud valgesse hapukoorresse, või ka mitmesugused muud marinaažid — teisiti: kirjanduslik erootika, mõndagi intiimset ilma hariliku katteta pakkuv.

Lõpuks näed sa siin ka appetiitlikku ja väärtuslikku kaaviari, peenemaitseliste maiustoitu, mida esitavad kirjandusliku salongi esprit, vaimukas sõna, anekdoot, kõnekäänd ja mis siin olemas näit. Tuglase «Morginaalia» näol.

Rikutud maitsega sööjatele on aga sääl riikli nurgas oma delikatesse: konnareisi ja meretigusid, mis pole muud kui poolpornograafilised tooted á la Kivilombi Intsu ja Arno Sipelga turukaup.

Siirdume edasi. Pliidil näed sa keevat puljongit — isegi kondist võib saada midagi pehmet kätte — ja pottides ja padades pliidi veerel on suppe erilaadseid. Need on määratud nagu tavaliselt söömaaja alguseks, kui isu juba äratatud. Siin ei ole need aga kapsaist-kaalikaist ja veest, vaid Aho «laastud», Chestertoni vested, Pahlbärgi «Ringhäälik», Kivika miniatüürid j. m. s. s.

Ent ka need pole veel need päris näljakustutajad, milleks küpseb meil rida toidvaid praade, mille juures meie appetiit kulmineerub. Praadidena leiame hulga romaane, kõige olulisemat kirjanduslikul õhtusöögil.

Siin leiame toitva karbonaadi, hästipraetud ja kaunilt serveeritud, et isu-ülja otse ekstaasini võib viia — Albert Kivika «Jüripäeva» või Tammsaare «Tõe ja õiguse» näol. Kõrval asetseb kuhi kotlette: tükk siit, tükk säält, ent kõik nii ühtekokku aetud, et arugi ei saa, kus lõpeb liha ja algab jahu — Mats Mõts'ase poolplagieeritud teosed. Ka praadide juures on peenemaitselisi silmas peetud ja nende jaoks valmistatud linnupraadi, mille maitse kulminatsioon on vaid siis saavutatud, kui selle prae oluline alus — tiivustatud metsade unistuse tagumik — on ilmselt avaldamas dekadentsi tunnuseid, mil vaglad tunnistavad,

et selle kulinaarse kunsti materjal on küllaldaselt pehme ja olemuselt rasvane. Sellist rooga oskab hästi valmistada Hugo Raudsepp ja eriti hästi Milli Mallikas.

Riiu'il võid näha purke moosidega, olulisi epiteete toitvate praadide juurde. Siin on kõigepäält pohlamoos, asendamatu koduseil teejoomiseil — kirjanduses aga meie hariilik igapäine nali, millega vürtsime oma muidu igavat kõnet. Sääl on ploomimoos, kollane kui mesi, ent ainult diskreediks maitsemi-seks, muidu tõrges kui kogematu tütarlaps. Tolles purgis on vaarmarja moos, esimese katsumise järgi pikantne ja võluv, ent pika neelamise järgi puine ja tüütav. Ja on veel teisigi. Nad pole iseseisvalt palju väärt, ent nad ongi vaid lisandusiks, huumori lisandusiks selle mitmesuguses vormes, hääsüdamikust nal-jast kuni sapise ironiani (mädarõigas!) praadidele — romaanidele. Samaks otstarbeks näed siin ka salateid — värsket ja lopsakat murret — romaanide elustamiseks.

Ei puudu aga meil ka järelsöögid, magusroad. Siin on õhuline ja värvilt õrn, ent vähetoittev mannakreem — Semperi sädeleva toodanguna. Siin on kom-pott — õilis, ent külm segu, vähem kõhule, enam keelele, koostatud importeeritud viigest ja ploomest, mustadest kui Kaaba kivi Mekkas, läikivaist kui Buddha silm Urga templis; kahvatuist pirstest ja õnarattaist, mis õrnuselt ja toonilt tu-letavad meelde naiseihu, plus San-Mide rosinad päikeseküllasest Kaliforniast; valmistatud hariliku ja kodumaise, Jõhvi kartulijahuga. Selle meisterkokk on A. Tassa oma kirjanduslikkude unenägudega ja unistustega.

Et sind aga mitte vaevata kõige loetlusega ja jätta midagi ka üllatuseks lauda asumisel, läheme edasi söömaaja lõpukaunistuste, meeleolutoitvate vede-likkude juurde. Meil ei puudu ka napsid ja veinid. Selle eest on hoolit-senud luuletajad. Siin pakuvad O. Grossschmidt ja P. Grünfeld lahjat 4°/_o õlut — luuletisi, mis on küll kultuursed, ent kanguselt külalaulikute koduõllest kau-gele maha jäävad. Visnapuu on väga mitmekülgne. Ta pakub oma stolovajat «Hõbedasist kuljuseist» — kaunis kanget napsi, igatahes mitte lastele — ja be-nediktiinerit «Käoorvikust» ja «Amoresest».

Kõiki ületab aga Under oma vahulise šampusega. Vaja vaid süveneda tema «Sonettidesse», et aru saada, kuidas selle vaht joovastab ja «tõuseb pähe».

Nüüd oled saanud ülevaate sind ootavaist roogadest, ent tahaksin veel ühele asjaolule sinu tähelepanu juhtida.

Pea meeles: tähtis on ka nende roogade lõhn. Mõnede juures on erilist tähelepanu pööratud sellele, et lõhn oleks kultuurne, pikantne, raffineeritud. Sellised road ei maitse kõigile, ent see pole roogade süü, sest lambanahksete vestide, võiga määratud juuste, sõnnikut tõstnud käte lõhn ei kannu toitvate peent aroomi. Ja kuna selliste roogade lõhn moodustabki ühe kõige olulisema komponendi neis, ei ole ta selliseile söömarele hästi vastuvõetav. See on meie uuem lüürika à la Barbarus ja Semper».

TOIMETUS: PÄÄ- JA VASTUTAV TOIMETAJA: KAREL SAUL.
TEGEV TOIMETAJA: ERMIL PUPART. KUNSTILINE TOIMETAJA:
ARNOLD VILUMAN.
VÄLJAANDJA: LÄÄNEMAA ÕPETAJATESEMINARI ÕPPURÜHING

